

Materiál pro učitele nedělní školy na neděli 22. dubna 2018 – Den Země

Zpracoval: Jakub Kašpar, místopředseda FS ČCE Vrchlav, člen PO při SR ČCE pro otázky životního prostředí

Téma

V Ježíši Kristu se narodil spasitel a dobrý pastýř lidí a všeho stvoření.

Cíl

Děti si mají z nedělní školy odnášet poznání, že v Betlémě narozený Ježíš Kristus se narodil jako spasitel a také jako dobrý pastýř všeho stvoření. Ježíše máme následovat – i v jeho pastýřském úsilí a přístupu.

Biblický text: L 2,1-20

Dnešní verše z Písma zaznívají obvykle na Vánoce. Dnes je čteme proto, abychom si připomněli, že Bůh Otec miluje Zemi i lidi na ní, i když oni často Boží pravidla a Zákon nechtají a nedodržují. V Lukášově evangeliu je příběh o narození bezbranného Ježíše do světa, kde „se pro něj nenašlo místo pod střechem“. Ježíš od začátku není izolován od přírody, chladu, zvířat, není v bezpečném stavení, ale ve chlévě.

První, kdo o jeho narození dostali zprávu, a to přímo od Božího posla, anděla, byli pastýři. Lidé, kteří tráví svůj veškerý čas se svými stády a také se o ně musí pečlivě a zodpovědně starat. O nejposlednější z jehňátek musejí pečovat jako o oko v hlavě. I z betlémského miminka vyrostl velký Učitel, kazatel a – především – *dobrý pastýř*. Není náhoda, že právě obraz pastýře Ježíš používal ve svých podobenstvích.

K následování Ježíše patří i pastýřský přístup ke Stvoření. I my bychom se měli zodpovědně a poctivě starat o nejposlednější součást Stvoření, jako pastýř o nejmenší jehňátko ze svého stáda. Země nám byla svěřena, abychom ji obdělávali a *střežili* (Gn 2,15). Ochrana přírody a životního prostředí tedy pro křesťana nemůže být jen „povinností doby“ nebo utilitárním rozhodnutím ve vlastním zájmu si pod sebou nepodřezávat větve, na níž sedí, ale součástí poslání našeho života v tomto světě.

Země je tím místem, kde se odehrává život nás lidí – té části Božího stvořitelského díla, na níž Stvořiteli natolik záleží, že pro ni obětoval svého Syna Ježíše Krista. Bohu Stvořiteli na světě, na Zemi, navzdory lidskému hříchu záleží. A my lidé se Zemí, se svým časným domovem, nezacházíme dobře, jak potvrzují mnohé a mnohé doklady dnes a denně a jak hutně popisuje i nedávná (2015) encyklika římského biskupa katolické církve Františka *Laudato si'*.

Den Země se slaví od roku 1970 22. dubna, což je v letošním roce datum, připadající právě na neděli, kdy se scházíme k bohoslužbám. Den Země je výzvou k zamýšlení nad naším chováním vůči Zemi a k jeho nápravě. Připomínají si jej věřící i nevěřící. Je vyjádřením angažovaného zájmu o Boží stvořitelské dílo – byť nevěřící tuto skutečnost vyjadřují jinými slovy. Nám křesťanům připomíná, že víra bez skutků je mrtvá, a práce ve prospěch Božího stvořitelského díla je činností, do níž lze víru výrazně promítnout. Je příležitostí připomenout dosud často opomíjenou část biblického poselství. Poselství o tom, že Bůh stvořil a miluje opravdu celý svět, se všemi jeho bohatými vzájemnými vazbami, do kterých náležíme i my, lidé.

Výkladové poznámky

Jesle jsou krmelec, krmítko. Josef s Marií marně hledali nocleh v betlémských domácnostech či hostincích a nakonec našli azyl ve chlévě. Když Marie porodila své dítě, místo do postýlky a peřinek jej uložila na slámu do jeslí (mohlo jít klidně i o nějaký žlab). Miminko tak první dny svého života strávilo v přímém kontaktu se zvířaty ve chlévě.

Pastýři jsou v naší tradici značně idealizovanými postavami, které si ztotožňujeme romanticky s jakýmsi figurkami vyřezávaných betlémů, jacísi „hodní strýčkové, nosící dárky Ježíškovi“. Ve skutečnosti byla a na mnoha místech planety stále ještě je, pastva velmi tvrdým a náročným zaměstnáním v drsné přírodě, v jakémkoli počasí, zahrnující samotu, odstřížení od ostatních lidí, neustálý střež před dravými zvířaty, nedostupnost hygieny... Pastýře dělají

obvykle málo kvalifikovaní lidé, po pobytu na pastvinách jsou špinaví, potrhaní, páchnou... A taková byla i jejich pověst. Je proto důležité, že to byli právě pastýři (poslední mezi lidmi), kdo jako první dostali od Boha zprávu o narození Pána Ježíše. A podobně důležité je i to, že Ježíš cíleně působil jako pastýř – nebál se vypadat jako někdo, jehož práci mnozí „lepší lidé“ pohrdali.

Úskalí

Učitelé nedělní školy se budou muset vypořádat se zařazením standardně „vánočního“ čtení na neděli na konci dubna, na Den Země. Tento materiál se snaží vést úvahy učitele cestou od narození Pastýře k potřebě „pastýřského“ přístupu k mimolidskému Stvoření.

Odkazy do literatury

František: *Encyklika Laudato si'*. Praha: Paulínky, 2015

LIBROVÁ, Hana: *Věrní a rozumní*. Brno: MUNI Press, 2017; zejm. s. 57–72

NEČAS, Jiří: *Kázání*. <http://jiri_necas.jetmouse.cz/kazani.html>

Předškolní děti

Vezměte si nějaký velký obrázek (alespoň formátu A3, lépe A2), na kterém je zobrazena planeta Země, nebo pestrá příroda (existují krásné obrázky, třeba i jako puzzle, s dioramaty pralesů i středoevropské přírody, či jako obrazy biblické zahrady Eden či Noemovy Archy) a nad ním si začněte vyprávět příběh. Nepoužívejte k tomuto účelu obrázek betlémského chléva s Boží rodinou – ten můžete třeba při vyprávění ukázat. Cílem ale je, aby děti při vyprávění trochu samy přemýšlely, proč vyprávíte betlémský příběh právě nad tímto obrázkem.

Kdysi dávno, před dvěma tisícovkami let, panoval v ohromné římské říši císař Augustus. A protože jeho říše byla opravdu obrovská a on potřeboval vědět, kolik lidí a kde v ní vlastně žije, rozkázal, že se všichni v určitou dobu musí dostavit do svých rodných měst, kde si je císařovi úředníci zapíší a sečtou.

Tak se z Nazareta vypravil na cestu také Josef a jeho žena Marie, která už v té době měla opravdu veliké břicho a každou chvíli čekala, že se jí narodí miminko. Mířili do města Betléma. Odtamtud totiž, z rodu krále Davida, pocházel tatínek, tesař Josef. Když tam přišli, byl Betlém úplně plný. Kvůli sčítání lidu přišli totiž lidé ze všech koutů země. A nikde, v žádném hostinci, už pro Josefa a Marii neměli volný pokoj, ani postel. Dokonce ani v domácnostech se žádný pokojík nenašel. A tak skončili ve chlévě, spolu se zvířaty, která tam bydlela – volkem a oslíkem.

A právě v tu dobu přišla na Marii, jak se říká, její chvílka – malé miminko se přihlásilo k cestě na svět. Když se děťátko, kterému maminka dala jméno Ježíš, což znamená „Bůh je záchrana“, narodilo, položila je máma Marie na slámu do jesliček, které se normálně používaly jako krmítko pro zvířata.

Na kopcích nad Betlémem, pásli ovečky, které jim svěřili jejich majitelé, pastýři. Bydleli u svých stád na vršcích, pod širákem, maximálně měli pár stanů z kůže, daleko od ostatních lidí, a měli pro sebe jen to, co jim okolní pastviny a hory daly. A v tu noc, kdy se dole v Betlémě narodil malý Ježíšek, přišel právě k těmhle pastýřům anděl – posel od samotného Pána Boha – a měl pro ně neuvěřitelnou zprávu. Řekl jim: „Právě teď se vám narodil spasitel, ten, kdo vás zachrání, Kristus Pán. Najdete ho dole v Betlémě v jednom chlévě. Přijďte tam a uvidíte děťátko na slámě v jesličkách. To je on, volejte sláva Pánu Bohu a vyřídte lidem na Zemi od něj pozdravení pokoje.“

Pastýři se tedy vydali hledat ten chlév s malým miminkem. Když ho v Betlémě našli, vyřídili vzkaz od Božího anděla o tom, kdo se to vlastně lidem tu noc narodil. Josef ani pár dalších lidí, kteří tam zrovna byli, aby rodičům s miminkem pomohli, vůbec nedokázali uvěřit vlastním uším. Jen maminka Marie uvěřila hned a přemýšlela, co to vlastně bude znamenat pro jejího synka i pro ni samotnou.

Aktivita

Popovídejte si s dětmi o tom, co pro ně ten příběh znamenal. Jak mu rozuměli a jaké jsou podle nich hlavní postavy toho příběhu. Zastavte se potom podrobněji u postav pastýřů (pokud je děti vynechají ve výčtu hlavních postav, dovedte je k nim sami). Popovídejte si o tom, jakou mají pastýři práci a odpovědnost. Jaké má jejich práce výhody, nevýhody. Jaký vztah mají asi pastýři ke zvířatům svého stáda? A jaký vztah mají k prostředí, v němž stáda pasou? Co dravá zvěř? Co pastviny a dostatek trávy? A co vztah k počasí.

Nakonec dětem vysvětlete, že jako pastýři mají pást své ovečky, tak se také my musíme starat o přírodu na planetě Zemi a nesmíme ji ničit. Protože Země se vši svou přírodou je součástí stejného Stvoření, jako jsme my sami, Stvoření, které tolik miluje náš Pán Bůh, že dokonce poslal svého syna, Ježíše Krista a nechal ho zemřít za naše hříchy. I ničení přírody a životního prostředí, jelikož je Stvořením Božím, je takovým hříchem. Proto i my se musíme k přírodě chovat jako dobří pastýři.

Děti mohou namalovat, nebo vytvořit koláž z obrázků ze starých časopisů, stádečko z nejrůznějších hospodářských, domácích i divokých zvířat, o která by se chtěly starat.

Mladší školní děti

Po přečtení (nebo převyprávění) biblického příběhu je třeba děti opět dovést k přemýšlení o tom, že bychom měli na světě působit jako dobří pastýři Stvoření. Jenže lidé jako dobří pastýři nepůsobí, nebo ano? Co si o tom myslí děti? Vidí někde nějaké hříchy člověka vůči přírodě?

Aktivita

Nechte děti pracovat v malých skupinkách (cca po třech) a zamyslet se nad jedním konkrétním příkladem nesprávného lidského chování k přírodě. Ať zpracují libovolnou kreativní formou (výkres, model, báseň, píseň...), o jaké chování se jedná. Jejich následným úkolem bude navrhnout možná řešení, jak důsledky tohoto špatného chování napravit, případně jak by přesvědčili třeba své kamarády, aby se tak nechovali.

Starší školní děti

S dětmi probereme nejprve, co podle nich znamená úkol chovat se jako pastýř Stvoření. Souhlasí s tím, že takový je vztah člověka k přírodě, nebo nesouhlasí? A proč? Mají nějaký jiný návrh vztahu mezi člověkem a přírodou (např. člověk je pánem přírody; správcem přírody; člověk je jedním ze stvoření, tedy částí přírody; člověk je škůdce přírody, která by bez člověka byla dokonalá)? Co si podle nich sliboval Bůh od člověka, když ho stvořil – tedy jak se máme k přírodě chovat, aby byl Bůh s námi spokojený?

Aktivita

Děti by měly ve skupině (či několika) sestavit přehled největších problémů, které planetě Zemi a přírodě na ní způsobili a působí lidé (cílem je debata o globálních ekologických problémech). Ze seznamu si potom po dvojicích vyberou vždy jedno téma/globální ekologický problém. Ten poté rozpracují – jak vznikl, co jsou jeho kořeny a důvody; jaké bude mít důsledky, pokud bude nadále trvat; jaké existují způsoby, jak se s tímto problémem utkat; co pro to mohou lidé udělat – a co pro to může udělat každý z nás ve svém běžném životě.

Modlitba

Pane Bože, náš nejmilejší Otče, ty jsi stvořil celý náš svět, naši planetu Zemi, vesmír, všechny kameny a skály, stromy, byliny, mechy i houby. Ty jsi stvořil všechnu tu pestrou faunu od nejmenšího půdního roztoče až po slony a obrovské velryby. Stvořil jsi i nás, Pane, a dal jsi nám za úkol se o tvé Stvoření řádně starat. Neumíme to a neděláme to, Pane. Odpušť nám, rádi bychom to napravili. Pomoz nám, Pane, být vytrvalí a poctiví v péči o přírodu, vodu i ovzduší, neničt je a nezabíjet, naopak chránit, co chránit dokážeme. Buď při tom s námi, Pane, dnes, kdy slavíme Den planety Země, ale i po všechny další dny roku a všech let našeho zdejšího života. Amen.

Chvalozpěv Stvoření

František z Assisi

Nejvyšší, všemocný, dobrý Pane,
tobě buď chvála, sláva, čest a všechno dobrořečení.
Patří tobě jedinému, Nejvyšší,
a žádný člověk není hoden vyslovit tvé jméno.

Ať tě chválí, můj Pane, všechno, co jsi stvořil,
zvláště pak bratr slunce,
neboť on je den a dává nám světlo,
je krásný a září velkým leskem,
vždyť je, Nejvyšší, tvým obrazem.

Ať tě chválí, můj Pane, sestra luna a hvězdy,
stvořils je na nebi jasné, vzácné a pěkné.

Ať tě chválí, můj Pane, bratr vítr
a vzduch i oblaka, jasná obloha i každé počasí,
kterým živiš své tvory.

Ať tě chválí, můj Pane, sestra voda,
která je velmi užitečná, pokorná, vzácná a čistá.

Ať tě chválí, můj Pane, bratr oheň,
kterým osvětluješ noc
a on je pěkný, příjemný, mocný a silný.

Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra matka země,
která nás živí a slouží nám,
a rodí rozličné plody s pestrými květy a travu.

Ať tě chválí, můj Pane, ti, kdo
odpouštějí pro tvou lásku
a snášejí nemoci a soužení.
Blažení ti, kdo je nesou v pokoji,
neboť ty, Nejvyšší, dáš jim korunu.

Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra smrt těla,
žádný živý člověk jí nemůže uniknout.
Běda těm, kdo zemřou v smrtelných hříších.
Blaze těm, které nalezne spojeny s tvou nejsvětější vůlí,
neboť druhá smrt jim neublíží.

Chvalte mého Pána, dobrořečte a děkujte mu,
a služte mu s velikou pokorou.

Písně

*I hvězdy a slunce (EZ 179); Vše má, Bože, chválit tebe (EZ 180);
Bůh první slovo má (EZ 615); Modré nebe, slunce zář (EZ 618);
Učiň, mne, Pane, nástrojem (EZ 684); Žalm 8 (SV 76);
Letní chvalozpěv (SV 82)*